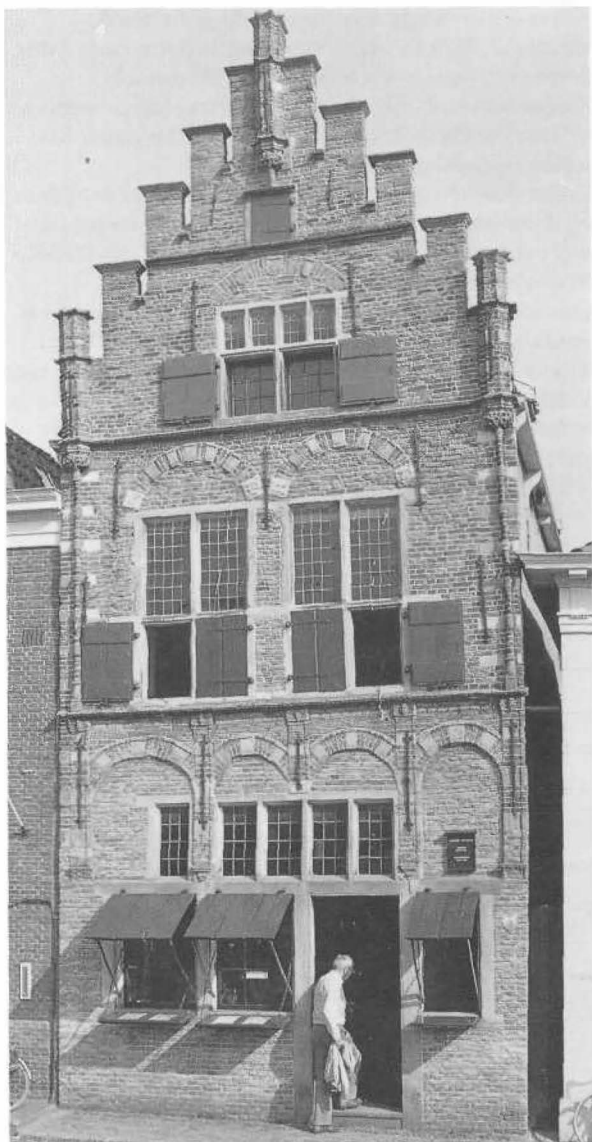

EDAM

Edams Museum

Damplein 8, 1135 ZG Edam
Telefoon 02993-72555/72746

openingstijden
mei-oktober
maandag-zaterdag 10.00-16.30 uur
zondag 13.30-16.30 uur
november-april na afspraak

Het Edams Museum is opgericht op 12 juni 1895 met als doel 'verschillende hier en daar verspreide voorwerpen, betrekking hebbende op de geschiedenis van Edam en omgeving en zo mogelijk geheel Waterland bijeen te brengen en permanent ten toon te stellen'. Om de collectie een passende huisvesting te bieden, kocht de gemeente het fraaie winkel-woonhuis aan het Damplein en stelde het gratis ter beschikking aan de opgerichte stichting.

In de loop der jaren is de collectie dermate uitgebreid dat grote delen ervan wegens ruimtegebrek niet tentoongesteld kunnen worden.

Het pand dateert uit het midden van de zestiende eeuw en is tot 1895 bewoond geweest; het is gebouwd tijdens de regering van Karel v. Het wapen van de Habsburgers komt voor in de voorgevel van het museum, evenals in de muur van de tegenover het museum gelegen Damhuis, eigendom van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland, dat door Karel v in 1544 met als zetel Edam is opgericht.

Het huis stamt uit de overgangstijd van de middeleeuwse houtbouw naar de bouw in baksteen.

Vanwege het grote bandgevaar van houten huizen werden voorschriften uitgevaardigd huizen in steen te bouwen en daken niet met riet maar met pannen te bedekken. Aan dit huis is duidelijk af te lezen dat het gebouwd is in een overgangperiode. Bij het bouwen van een houten huis werd eerst een skelet van staande en liggende balken overeind gezet, waartegen de wanden en vloeren werden gespijkerd. Bij een stenen huis is een dergelijke procedure niet nodig en kan vanaf het maaiveld verdieping voor verdieping worden gebouwd. Hoewel gebouwd in steen is bij dit huis de methode van houtbouw gevolgd: het houten skelet van stijlen en moerbinten, die de kinderbinten dragen, is eerst gebouwd, daarna werden de dunne muren om dit geraamte heen gemetseld.

Het hoge voorhuis met zijn vele venster diende als werkplaat en winkel, daarachter bevindt zich het souterrain, de keukenkamer. Boven de keuken zijn twee kleine kamers met bedsteden in een zogenaamde insteek ondergebracht. De achterkamer is in de zeventiende eeuw in Renaissancestijl aangebouwd.

Merkwaardig is de drijvende kelder, een gemetselde en betegelde bak die op het grondwater drijft. Op die manier kan schade door hoge grondwaterstand aan het huis worden voorkomen, omdat de opwaartse druk van het water slechts de drijvende bak omhoog duwde en het metselwerk van de muren ongemoeid liet.

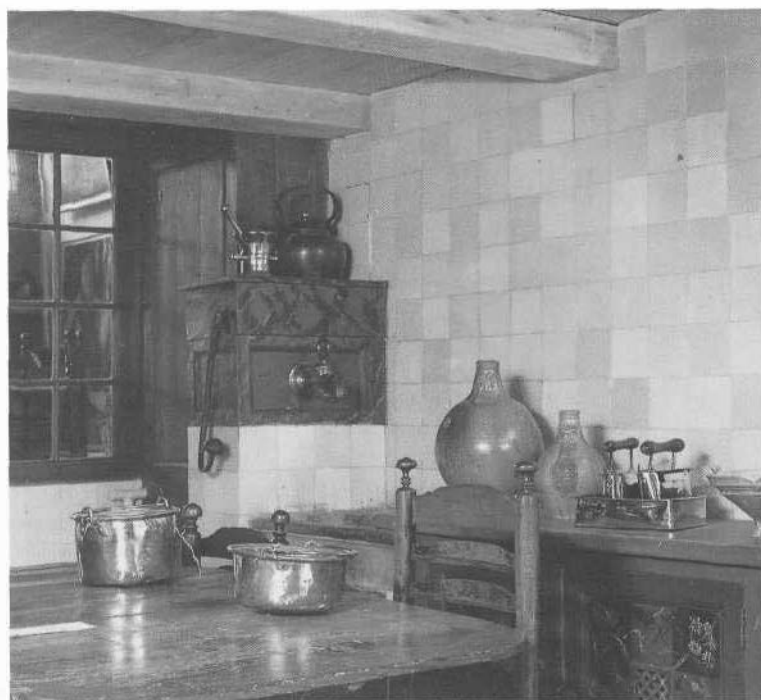
Het pand is in 1895, direct na aankoop, gerestaureerd onder leiding van de bekende architect dr.

P. J. H. Cuypers en met adviezen van jhr. mr. Victor de Stuers, ijveraar van het eerste uur voor monumentenzorg in Nederland. In 1961/1962 is het pand andermaal gerestaureerd onder leiding van de architect C. W. Royaards.

Voorgevel van het gotisch huis, waarin het Edams Museum is gevestigd.

De inrichting dateert grotendeels uit de zeventiende eeuw en geeft een goede indruk van het wonen in die tijd in een Hollandse stad. In het voorhuis staat een zogenaamde betaaltafel, die voor de administratie van een bedrijf werd gebruikt. Onder het schuifbare blad bevindt zich een lade waarin geld en papieren werden geborgen. De tafel op drie opklapbare poten met achtkantig blad is een zogeheten flap aan de wand. De onderzijde werd vaak beschilderd, zoals in de Zaanstreek en in Hindeloopen. In deze tafel is een rebus gesneden: *Anno 1672 Jan Muis Bet Beer Munckedam*. De tafel zal omstreeks de tijd van het huwelijk van het Monnickendamse echtpaar Jan Muis en Bet Beer van deze gedateerde rebus zijn voorzien. Het museum bezit een drietal portretten van opmerkelijke Edammers. Het portret van de dikke man stelt Jan Claeszoon Clees voor, waard van de herberg 's-Gravenhage. Het is geschilderd in 1612, toen hij 42 jaar was en volgens het opschrift op het schilderij 445 pond woog.

Op het tweede schilderij is Pieter Dirkszoon Langebaard (1528-1606), president-weesmeester van het weeshuis, afgebeeld. Hij trok het land door om zijn excessieflange baard tegen betaling te laten bekijken. Zo bezocht hij volgens een afrekening uit 1583 de steden Delft, Leiden, Rotterdam, Den Haag en Haarlem. De opbrengst van deze reis – het niet geringe bedrag van 200 gulden – schonk hij aan het weeshuis. Op het laatste portret is Trijntje Cornelisdochter

Kever (1616-1633), bijgenaamd de grote meid, afgebeeld. Zij was negen voet en drie duim lang, dat is ongeveer twee en een halve meter. Haar ouders reisden met haar door het land om haar tegen betaling te laten bezichtigen. Haar forse schoeisel is onder het schilderij tentoongesteld.

Verschillende voorwerpen herinneren er aan dat Edam bij de zeevaart was betrokken. Zo is er een zeemanskist met het wapen van Edam (een stier) en dat van Batavia (een schip) en de letters VOCA (Verenigde Oostindische Compagnie Amsterdam). De kist zal van een Edams Oostindië-vaarder afkomstig zijn. Op een andere kist is een walvisvangsttafeel geschilderd. Vooral de scheepsbouw speelde een rol in Edam, hetgeen onder meer blijkt uit de door J. Molenaar in 1682 geschilderde voorstelling van de scheepsbouwer Jacobus Matijssen Osterling, die zijn dochter en haar verloofde Tjerk Lolkes de 92 op zijn werf gebouwde schepen toont.

De collectie van het museum omvat ongeveer 1300 voorwerpen, waarvan een groot deel is verkregen door schenkingen van particulieren (onder andere de familie Semeijns de Vries van Doesburgh), waterschappen en de in 1784 in Edam opgerichte Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Bijna de gehele collectie is voor bezoekers te bezichtigen, met uitzondering van de vrij uitgebreide verzameling prenten, tekeningen, kaarten, gravures en archivalia, die na afspraak te bezichtigen en te raadplegen is. Van de collectie achttiende- en negentiende-eeuwse kledingstukken kan helaas – wegens ruimtegebrek – niets worden getoond.

Boven: Woonkeuken met pomp en fraai beschilderd aanrecht.

Links: Voorkamer met het portret van Pieter Dirkszoon Langebaard (1635), een opmerkelijke Edammer met een lange baard; op de voorgrond een zeventiende-eeuwse betaaltafel.